

MOKESČIAI ATGRASO GAMYBĄ

Yra dar ir kitas veiksnys, dėl kurio mažai tikėtina, kad valdiškomis sąnaudomis sukurtas turtas tikrai kompensuos tą turtą, kurį sunaikino mokesčiai, surinkti šioms sąnaudoms padengti. Visa ši operacija nėra, kaip dažnai manoma, vien paprastas perkėlimas iš vienos kišenės į kitą. Antai valstybinių išlaidų šalininkai mus įtikinėja, kad jeigu nacionalinės šalies pajamos yra 1500 milijardų dolerių, tai per metus federaliniais mokesčiais surinkti 360 milijardų reiškia, kad tik 25% nacionalinių šalies pajamų atitenka ne privatiems asmenims, o visuomeniniams reikalams. Kalbama taip, tarsi šalis būtų toks pat vieningas išteklių vienetas kaip korporacija ir tarsi reikalas liestų vien buhalterinę apskaitą. Valstybės pinigų eikvotojai nesiteikia prisiminti, jog jie atima pinigus iš A, kad sumokėtų B. Arba veikiau jie tai labai gerai prisimena; jie plačiai aiškina pinigų perdavimo B dispozicijai naudą, vardija nuostabius dalykus, kurių jis būtų netekęs, jei pinigai nebūtų buvę jam perduoti; bet jie užmiršta tuos operacijos kaštus, kuriuos patiria A. B yra matomas; A yra užmirštamasis.

Mūsų dabartiniame pasaulyje pajamų mokesčių procentas nėra visiems vienodas. Didžiulė pajamų mokesčių našta užkraunama nedidelei pajamų gavėjų daliai; pajamų mokesčius papildo dar kitokių rūšių mokesčiai. Visi mokesčiai neišvengiamai atsiliepia žmonių, iš kurių jie imami, veiklai ir paskatoms. Kai korporacija praranda visą šimtą centų iš kiekvieno *nuostolio* dolerio, bet jai leidžiama pasilikti sau tik 52 centus iš kiekvieno *pelno* dolerio, tada ji negali kaip reikiant išbalansuoti savo nuostolingų metų pelningais metais, ir tai kenkia jos veiklai. Ji neplečia savo operacijų arba plečia tik tas, kurios susijusios su minimalia rizika. Šią padėtį suvokiantys žmonės praranda norą steigti naujas versloves. Antai senieji darb-

daviai nekuria daugiau darbo vietų arba kuria jų ne tiek, kiek galėtų; kiti nusprendžia apskritai netapti darbdaviais. Tobulesniais mechanizmais ir tobulesne technika aprūpintos gamyklos kuriasi daug lėčiau nei galėtų. Galutinis rezultatas yra tas, kad vartotojas netenka galimybės gauti geresnių ir pigesnių produktų, o realūs atlyginimai tampa mažesni nei galėtų būti.

Panašus poveikis yra ir tada, kai asmeninės pajamos apmokestinamos 50, 60 ar 70 procentų. Žmonės ima savęs klausti, kodėl jie turi dirbti valdžiai šešis, aštuonis ar devynis metų mėnesius ir tik šešis, keturis ar tris – sau ir savo šeimai. Jeigu jie praranda kiekvieną savo nuostolio dolerį, bet gali pasilikti sau tik mažą dalį savo pelno, tai jie greit susivokia, kad kvaila rizikuoti savo kapitalu. Todėl labai sumažėja kapitalo pasiūla. Jis išsiurbiamas mokesčiais greičiau negu papildomas.

Žodžiu, kapitalui, galinčiam sukurti naujas privačias darbo vietas, pirmiausia trukdoma atsirasti; paskui toji dalis, kuri vis dėlto atsiranda, atgrasoma nuo naujų verslovių steigimo ir naujų verslų pradėjimo. Taip valstybinės išlaidos pačios kuria nedarbo problemą, kurios sprendimui jos skiriamos.

Suprantama, tam tikra mokesčių našta yra neišvengiama esminėms valdžios funkcijoms finansuoti. Protingi mokesčiai, skirti šiam tikslui, nedaro didelės žalos. Mainais teikiamos valstybinės paslaugos, visų pirma – paties verslo apsauga, tą žalą visiškai kompensuoja. Bet kuo didesnis šalies pajamų procentas paimamas mokesčiais, tuo labiau atgrasoma privati gamyba ir užimtumas. Kai bendra mokesčių našta tampa nepakeliama, bet kokie mėginimai sugalvoti mokesčių sistemą, kuri nežlugdytų gamybos, pasidaro beprasmiški.